

TOELICHTING WIJKPROGNOSES PROGNEFF 2012

In 2012 heeft Etil in opdracht van de Provincie Limburg wederom een binnengemeentelijke prognose opgesteld voor de ontwikkeling van de bevolking, de particuliere huishoudens en de woningvoorraadbehoefte in alle Limburgse gemeenten. In tegenstelling tot 2010 heeft de Provincie Limburg er ditmaal voor gekozen om wijkprognoses in plaats van buurtprognoses op te stellen met als doel deze toe te passen in de “Foto van de Wijken”.

Voor de realisatiegegevens van bevolking en particuliere huishoudens op wijkniveau worden de standcijfers op 1 januari voor de periode 2006-2011 gehanteerd. Voor de actuele woningvoorraadgegevens op wijkniveau wordt uitgegaan van de standcijfers op 1 januari 2012. De bevolkingscijfers op wijkniveau lopen dus een jaar achter op de gemeentelijke bevolkingscijfers. Voor de wijkindeling wordt aangesloten bij de CBS-wijkindeling van 1 januari 2011.

In de wijkprognoses wordt uitgegaan van de actuele gemeentelijke prognose van Progneff 2012¹. De wijkprognoses worden dus consistent gemaakt met de gemeentelijke aantallen van de bevolking en particuliere huishoudens naar leeftijdsgroep en de woningvoorraadbehoefte op gemeenteniveau. Dit betekent dat de som over de wijken per leeftijdsgroep van de bevolking en de particuliere huishoudens overeenkomt met de gemeentelijke cijfers. Voor het opstellen van de wijkprognoses is zoveel mogelijk aangesloten bij de ontwikkelingen en trends op wijkniveau.

In het navolgende wordt een korte toelichting gegeven op de wijze van totstandkoming van de wijkprognoses. Specifiek wordt ingegaan op de toegepaste methodiek, de wijze van dataverzameling en de kwaliteit van de gegevens op wijkniveau voor de thema's bevolking, particuliere huishoudens en de woningvoorraad(behoefte).

1 Methodiek wijkprognoses

Het wijkprognosemodel is zodanig opgezet dat er zowel rekening wordt gehouden met de binnengemeentelijke migratiestromen (in zoverre deze uit de tijdreeks 2006-2011 gefilterd kunnen worden) als met de huidige leeftijdsopbouw van een wijk.

Het aantal 0- tot 5-jarigen in een prognosejaar wordt berekend met behulp van het aantal levendgeborenen in de voorafgaande vijfjaarsperiode. De levendgeborenen in een bepaald jaar worden daartoe geraamd met gemeentespecifieke vruchtbaarheidscijfers per vijfjaarsleeftijdsgroep van de 15- tot 50-jarigen. Aangezien de vruchtbaarheid per wijk kan verschillen, wordt het aantal geraamde levendgeborenen in deze vijfjaarsperiode vermenigvuldigd met een correctiecoëfficiënt om ervoor te zorgen dat het aantal 0- tot 5-jarigen niet wordt onder- of overschat. Deze correctiecoëfficiënt wordt bepaald op basis van de realisaties uit het verleden. Impliciet wordt er dus ook rekening gehouden met de specifieke migratie in deze leeftijdsgroep. Deze technische modelaannname heeft vooral invloed op wijken met studenten of wijken in het centrum van een grote stad. De bevolking in dergelijke wijken kent namelijk vaak een ander vruchtbaarheidsprofiel dan de bevolking in de gehele gemeente.

¹ De gemeentelijke prognoses van Progneff 2012 zijn in juni 2012 door de Provincie Limburg vastgesteld.

Het aantal personen in de overige leeftijdsgroepen (5 tot 10 jaar, 10 tot 15 jaar, ..., 90 jaar of ouder) wordt berekend met overgangscoefficienten. Een overgangscoefficient is de verhouding tussen het aantal inwoners van leeftijdsgroep L in jaar T en het aantal van leeftijdsgroep L-5 in jaar T-5. In die overgangscoefficient zit het effect van migratiesaldo naar leeftijd en sterfte naar leeftijd verdisconteerd. De overgangscoefficienten kunnen ontleend worden aan de realisatie in de wijk of aan de realisatie op gemeentelijk niveau. Beide coëfficiënten worden binnen het wijkprognosemodel met elkaar gecombineerd. Verder worden er in het model correctiefactoren aangebracht om sterke toe- of afnames in de afgelopen jaren als gevolg van bijvoorbeeld woningbouw of sloop af te zwakken. Net als in het gemeentelijke bevolkingsprognosemodel worden nieuwbouwplannen in de wijkprognoses niet meegenomen. De toekomstige verandering van vruchtbaarheid en sterftekans en de ontwikkeling van het migratiesaldo van de totale bevolking worden ingebracht door de uitkomst van de som van de wijken te relateren aan de uitkomst van de eerder gemaakte prognose op gemeentelijk niveau.

Gezien de gehanteerde uitgangspunten poogt Progneff het meest realistische scenario van de ontwikkelingen in beeld te brengen. Een aantal zeer concrete implicaties dienen hierbij in acht te worden genomen. Zo wordt er binnen het binnengemeentelijke prognosemodel geen rekening gehouden met woningbouwplannen. De reden hiervoor is dat de prognoses binnen Progneff bedoeld zijn om de huidige woningbouwplannen tegen het licht te houden en verder te optimaliseren. Verder wordt er ook geen rekening gehouden met de toekomstige binnengemeentelijke migratiestromen die afwijken van de huidige stromen als gevolg van de toekomstige demografische ontwikkelingen. De reden hiervoor is dat het op basis van de bestaande databronnen niet mogelijk is om dit met behulp van kwantitatieve veronderstellingen in beeld te brengen. Zo zijn de toekomstige binnengemeentelijke migratiestromen naast de huishoudensontwikkeling ook afhankelijk van de kwaliteit van de leefomgeving en de woningvoorraad binnen een wijk.

Bij de interpretatie van de prognoses en het bepalen van het woningvoorraadbeleid dient met bovengenoemde aspecten rekening te worden gehouden. De gebruiker dient zich er tevens bewust van te zijn dat de kwaliteit van de prognoses op wijkniveau veelal lager ligt dan op gemeenteniveau en dat de betrouwbaarheid afneemt naarmate het eindpunt verder in de toekomst ligt. De reden hiervoor is dat er op wijkniveau minder inwoners zijn waardoor de statistische betrouwbaarheid per definitie lager is dan op gemeenteniveau. Daarnaast kan de gemeente met haar beleid invloed uitoefenen waar in de toekomst in de gemeente gebouwd of gesloopt gaat worden. Aangezien toekomstig beleid buiten beschouwing wordt gelaten in het wijkprognosemodel kunnen de prognoses afwijken van de werkelijkheid, niet alleen als gevolg van gewijzigde demografische ontwikkelingen maar ook als gevolg van gemeentelijk beleid (en eventueel zelfs het beleid van omliggende gemeenten).

2 Gegevensverwerking bevolking

De realisatiegegevens over de bevolking op wijkniveau naar vijfjaarsleeftijdsgroepen zijn voor alle Limburgse gemeenten voor de jaren 2006-2011 ingekocht bij het CBS. De bevolkingsgegevens zijn vervolgens omgezet naar de wijkindeling van het CBS zoals die geldt op 1 januari 2011. Deze wijkindeling wordt door gemeenten zelf aan het CBS gecommuniceerd. Voor enkele gemeenten bleek de omzetting niet (geheel) mogelijk te zijn (gemeente Venlo en gemeente Horst aan de Maas) en voor een aantal gemeenten was er een discrepantie tussen de som van de bevolking per wijk en de gemeentelijke bevolking. Hierna wordt beschreven hoe met bovengenoemde situaties in het wijkprognosemodel is omgegaan.

Gemeente Venlo

Als gevolg van een wijziging in de buurt- en wijkindeling van Venlo op 1 januari 2011 was het niet mogelijk om de ingekochte CBS-cijfers te gebruiken voor het opstellen van plausibele tijdreeksen. De indeling van wijken en buurten tot en met 2010 kon namelijk niet worden omgezet naar de nieuwe indeling van 2011. Uit onderzoek bleek echter dat de nieuwe wijkindeling van de gemeente Venlo correspondeert met de viercijferige postcodegebieden waarvan bevolkingsgegevens (afgerond in vijftallen) beschikbaar zijn naar vijfjaarscohorten op CBS Statline. Deze gegevens zijn één op één overgenomen in het wijkprognosemodel van Etil.

Gemeente Horst aan de Maas

Door een gemeentelijke herindeling op 1 januari 2010 en een wijziging in de naamgeving en samenstelling van de buurten op 1 januari 2010 trad er in de wijken van de oude gemeenten Meerlo-Wanssum en Sevenum een trendbreuk op in de bevolkingsontwikkeling. Voor deze wijken is vervolgens gekeken naar de bevolkingsontwikkelingen van de viercijferige postcodegebieden met als doel om de kwaliteit van de tijdreeksgegevens te verbeteren. Omdat de viercijferige postcodegebieden één op één bleken te corresponderen met de wijken van Horst en de Maas en de bevolkingsontwikkelingen per postcodegebied geen trendbreuk lieten zien, zijn deze gegevens voor de wijken met een trendbreuk in de bevolkingsontwikkeling overgenomen in het wijkprognosemodel.

Gemeenten met een discrepantie

In een aantal gemeenten was er sprake van een discrepantie tussen de som van de bevolking per wijk en de gemeentelijke bevolking. De reden voor dit verschil is gelegen in het feit dat niet alle inwoners in deze gemeenten konden worden toegewezen aan een buurt of wijk omdat de buurt- en wijkaanduiding van het adres waarop deze inwoners staan ingeschreven (nog) niet zijn doorgegeven aan het CBS. Het betreft dan met name inwoners die in een nieuwbouwwoning zijn gaan wonen. In het wijkprognosemodel zijn deze inwoners naar rato over de wijken in de betreffende gemeente verdeeld. Dit is ook de methodiek die het CBS hanteert.

2 Gegevensverwerking particuliere huishoudens

De realisatiegegevens over de particuliere huishoudens op wijkniveau naar vijfjaarsleeftijdsgroepen zijn voor alle Limburgse gemeenten voor de jaren 2006-2011 ingekocht bij het CBS. De huishoudensgegevens zijn omgezet naar de CBS-wijkindeling van 1 januari 2011. Voor enkele gemeenten was dit niet (geheel) mogelijk (Venlo en Horst aan de Maas) en voor een aantal gemeenten was er een discrepantie tussen de som van de bevolking per wijk en de gemeentelijke bevolking. Hieronder wordt beschreven hoe met deze situaties in het wijkprognosemodel is omgegaan.

Gemeente Venlo

Voor de gemeente Venlo is er voor gekozen om geen gegevens voor de periode 2006-2010 weer te geven. Het bleek namelijk niet mogelijk te zijn om het aantal particuliere huishoudens per leeftijdsgroep naar de CBS-wijkindeling van 1 januari 2011 om te zetten. De wijkoverzichten van Venlo bevatten daarom alleen realisatiegegevens van het aantal particuliere huishoudens op 1 januari 2011. Aangezien het wijkprognosemodel alleen de cijfers gebruikt van het laatste realisatiejaar, heeft dit geen gevolgen voor de prognoseresultaten.

Gemeente Horst aan de Maas

Voor de gemeente Horst aan de Maas zijn de cijfers over het aantal particuliere huishoudens wel omgezet naar de wijkindeling van 1 januari 2011. Hoewel deze indeling enigszins afwijkt van de viercijferige postcodegebieden, zijn de verschillen in de meeste gevallen verwaarloosbaar. Alleen voor de wijken America en Horst treedt er een significant verschil op in 2008. Dit verschil wordt waarschijnlijk veroorzaakt door een foutieve toewijzing van een straat of zescijferige postcodegebied aan de wijk America. In 2008 wordt het aantal particuliere huishoudens in America overschat en in Horst onderschat. In de periode 2006-2007 en na 2008 lijken de gegevens wel correct te zijn.

Gemeenten met een discrepantie

In een aantal gemeenten was er sprake van een discrepantie tussen de som van het aantal particuliere huishoudens per wijk en het aantal huishoudens in de hele gemeente. De reden voor dit verschil is gelegen in het feit dat niet alle inwoners in deze gemeenten konden worden toegewezen aan een buurt of wijk omdat de buurt- en wijkaanduiding van het adres waarop deze inwoners staan ingeschreven (nog) niet zijn doorgegeven aan het CBS. Het betreft dan met name inwoners die in een nieuwbouwwoning zijn gaan wonen. In het wijkprognosemodel zijn de particuliere huishoudens zonder buurt- of wijkaanduiding naar rato over de wijken in de betreffende gemeente verdeeld.

3 Gegevensverwerking woningvoorraad(behoefte)

Voor het bepalen van de huidige omvang van de woningvoorraad op wijkniveau wordt gebruik gemaakt van de woningvoorraadgegevens uit de WOZ-registratie. Binnen Progneff zijn voor het bepalen van de huidige woningvoorraadbehoefte geen gegevens over de huidige leegstand en woningtekorten opgenomen. Om de woningvoorraadbehoefte op wijkniveau te bepalen, wordt aangenomen dat de omvang van de woningvoorraadbehoefte per wijk overeenkomt met de huidige woningvoorraad per wijk. Belangrijk argument voor deze aanname is dat woningtekorten en leegstand grotendeels dezelfde orde van grootte hebben.

De ontwikkeling van het aantal particuliere huishoudens geeft een goede indicatie van de toekomstige woningvoorraadbehoefte. De huishoudensprognose ligt daarom ten grondslag aan de prognose van de woningvoorraadbehoefte. Binnen Progneff is de verwachte ontwikkeling van de woningvoorraadbehoefte per wijk direct gekoppeld aan de verwachte huishoudensontwikkeling per wijk. De omvang van de toekomstige woningvoorraadbehoefte wordt bepaald door de huishoudensontwikkeling volgens de wijkprognose te leggen op de huidige woningvoorraad per wijk.

Normaliter ligt de woningvoorraad iets hoger dan het aantal particuliere huishoudens. Om verhuizingen mogelijk te maken, moeten er namelijk genoeg woningen leegstaan, de zogenaamde frictieleegstand. Dit geldt voor zowel het huur- als het koopsegment. Als optimaal voor het functioneren van de woningmarkt wordt meestal een percentage van 2% tot 2,5% genoemd. In steden is dat cijfer wat hoger vanwege de grotere dynamiek. In kleine gemeenten is een lager percentage gebruikelijk.

In een aantal wijken in enkele Limburgse gemeenten is er een discrepantie tussen het aantal particuliere huishoudens en de woningvoorraad volgens de WOZ-registratie. In sommige gevallen ligt de woningvoorraad fors hoger dan het aantal particuliere huishoudens, terwijl er ook wijken in Limburg zijn met een kleinere woningvoorraad. Enig inzicht in de verschillen is noodzakelijk om de prognoseresultaten correct te kunnen interpreteren (zie hieronder).

In veel gevallen correspondeert één particulier huishouden met één wooneenheid. Uitzonderingen hierop zijn bijvoorbeeld studentenwoningen, woonwagenkampen, woonboten en winkelpanden/bedrijfswoningen waar de eigenaar ook woonachtig is. Deze woningen worden niet tot de woningvoorraad gerekend waardoor de woningvoorraad in wijken met dergelijke wooneenheden lager ligt dan het aantal particuliere huishoudens. Dit lijkt met name te spelen in Maastricht (studentenwoningen en woonwagenkampen), Maasgouw (woonboten in Maasbracht) en Heerlen (industrieterreinen in de wijken 'De Beitel', 'De Hei', 'De Koumen' en 'Woonboulevard-Ten Esschen').

In een aantal wijken in de grensregio met Duitsland ligt de woningvoorraad ruim hoger dan het aantal particuliere huishoudens. De verklaring hiervoor moet waarschijnlijk gezocht worden in leegstand die groter is dan de frictieleegstand (bijv. Kerkrade en Vaals).

In Brunssum ligt het aantal particuliere huishoudens lager dan de woningvoorraad. Dit verschil wordt waarschijnlijk veroorzaakt door de aanwezigheid van de NAVO-basis. Militairen op deze basis staan niet ingeschreven in de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA), maar zijn wel woonachtig in de gemeente.

Verschillen kunnen ook ontstaan doordat adressen in de GBA en WOZ-registratie aan verschillende wijken staan toegedeeld. Zoals eerder vermeld kunnen niet alle particuliere huishoudens aan de juiste wijk worden toegewezen omdat deze adressen (nog) niet bij het CBS bekend zijn. Dit lijkt vooral bij nieuwbouw te gelden. Daarnaast kunnen adressen foutief aan een wijk zijn toegewezen. Het is namelijk niet altijd duidelijk welke adressen in een straat bij welke wijk horen. Dit speelt bijvoorbeeld bij straten die in meerdere wijken liggen.

4 Kwaliteit huishoudensgegevens: overschatting aantal huishoudens door het CBS in 2011

Vanaf 2011 maakt het CBS voor de samenstelling van huishoudensgegevens gebruik van een nieuwe productiemethode². Tijdens de vervaardiging van de cijfers per 1 januari 2012 is gebleken dat door een verfijning in de methodiek de kwaliteit van de cijfers vanaf 2011 verder kan worden verhoogd. In Progneff 2012 wordt echter nog met de oude huishoudenscijfers van 2011 gerekend omdat de nieuwe huishoudensgegevens nog niet door het CBS beschikbaar zijn gesteld.

Op landelijk niveau lijkt er op 1 januari 2011 sprake te zijn van een overschatting van het aantal particuliere huishoudens met 29.000³. Deze overschatting leidt ook tot een overschatting van het aantal particuliere huishoudens op gemeente- en wijkniveau. In Progneff 2013 zal met de gecorrigeerde huishoudensgegevens worden gerekend. De oude 'foutieve' cijfers van 1 januari 2011 zullen dan worden vervangen door de nieuwe CBS-cijfers van het aantal particuliere huishoudens op 1 januari 2011.

² In de nieuwe methode worden voor het bepalen van de huishoudenssamenstelling de gegevens uit de gemeentelijke basisadministratie (GBA) gecombineerd met de belastinggegevens over samenwonende paren. De uitkomsten van de nieuwe productiemethode sluiten goed aan op de voorgaande uitkomsten, maar er treden vanaf 2011 wel kleine verschuivingen op in het aantal huishoudens naar samenstelling. De grootste verschuiving betreft het aantal overige huishoudens dat lager uitvalt. Het aantal personen in institutionele huishoudens ligt op 1 januari 2011 12 duizend hoger dan op 1 januari 2010. Ongeveer de helft van deze stijging is veroorzaakt door verbeteringen in de methode van waarneming. *Bron: CBS*

³ Het CBS geeft in een email aan dat het aantal eenpersoonshuishoudens op 1 januari 2011 met circa 54 duizend huishoudens is overschat en het aantal niet-gehuwde paren (met en zonder kinderen) met circa 27 duizend wordt onderschat. Per saldo wordt het aantal particuliere huishoudens op peilmoment 1 januari 2011 met 29.000 overschat.

